

Ψυχοθεραπευτικές παρεμβάσεις για την αντιμετώπιση νευροαναπτυξιακών διαταραχών στην ενήλικη ζωή

Αρτέμιος Πεχλιβανίδης, Αναπληρωτής καθηγητής Ψυχιατρικής κλινικής ΕΚΠΑ Αιγινήτειο Νοσοκομείο, Τμήμα Νευροαναπτυξιακών Διαταραχών

Εύα Καλαντζή, ψυχίατρος, υπ. διδάκτωρ ΕΚΠΑ, επιστημονικός συνεργάτης Α΄ Ψυχιατρικής Κλινικής ΕΚΠΑ Αιγινήτειο Νοσοκομείο, Τμήμα Νευροαναπτυξιακών Διαταραχών

Καλλιόπη Κορομπίλη, ψυχίατρος, υπ. διδάκτωρ ΕΚΠΑ, επιστημονικός συνεργάτης Α΄ Ψυχιατρικής Κλινικής ΕΚΠΑ Αιγινήτειο Νοσοκομείο, Τμήμα Νευροαναπτυξιακών Διαταραχών

ΝΕΥΡΟΑΝΑΠΤΥΞΙΑΚΕΣ

ΔΙΑΤΑΡΑΧΕΣ

ΠΡΟΑΓΩΓΗ ΨΥΧΙΚΗΣ ΥΓΕΙΑΣ

ΣΕ ΕΥΠΑΘΕΙΣ ΠΛΗΘΥΣΜΟΥΣ

ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΔΗΜΟΚΡΑΤΙΑ
ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΑ ΑΤΤΙΚΗΣ

Α' ΨΥΧΙΑΤΡΙΚΗ ΚΛΙΝΙΚΗ
ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟΥ ΑΘΗΝΩΝ
ΑΙΓΙΝΗΤΕΙΟ ΝΟΣΟΚΟΜΕΙΟ

ΝΕΥΡΟΑΝΑΠΤΥΞΙΑΚΕΣ ΔΙΑΤΑΡΑΧΕΣ (ΝΑΔ)

ΟΡΙΣΜΟΣ ΣΤΟ DSM-5

Είναι ομάδα καταστάσεων με έναρξη την περίοδο ανάπτυξης του ατόμου. Τυπικά εμφανίζονται νωρίς στην ανάπτυξη, συχνά πριν το παιδί ξεκινήσει το σχολείο.

Χαρακτηρίζονται από αναπτυξιακά ελλείμματα τα οποία προκαλούν βλάβη/αναπηρία (impairment) στην προσωπική, κοινωνική, ακαδημαϊκή ή εργασιακή λειτουργικότητα.

Το εύρος των αναπτυξιακών ελλειμμάτων ποικίλλει από πολύ ειδικούς περιορισμούς στη μάθηση ή τον έλεγχο των επιτελικών λειτουργιών έως την καθολική βλάβη/αναπηρία στις κοινωνικές δεξιότητες ή τη νοημοσύνη.

Συχνά συνυπάρχουν

ΝΕΥΡΟΑΝΑΠΤΥΞΙΑΚΕΣ ΔΙΑΤΑΡΑΧΕΣ (ΝΑΔ) ΠΟΙΕΣ ΕΙΝΑΙ ΣΤΟ DSM-5

- Νοητικές Ανεπάρκειες (Intellectual Disabilities)
- Διαταραχές Επικοινωνίας (Communication Disorders)
- **Διαταραχή Αυτιστικού Φάσματος ΔΑΦ**
(Autism Spectrum Disorders ASD)
- **Διαταραχή Ελλειμματικής Προσοχής**
Υπερκινητικότητας ΔΕΠΥ
(Attention-Deficit/Hyperactivity Disorder ADHD)
- Ειδική Διαταραχή Μάθησης (Specific Learning Disorder)
- Κινητικές Διαταραχές (Motor Disorders)

Οι ΝΑΔ στους ενήλικες

Οι συχνότερες και πλέον μελετημένες ΝΑΔ που απασχολούν την ψυχιατρική ενηλίκων είναι η Διαταραχή του Αυτιστικού Φάσματος (ΔΑΦ) υψηλής λειτουργικότητας και η Διαταραχή Ελλειμματικής Προσοχής Υπερκινητικότητας (ΔΕΠΥ).

Σε πολλές περιπτώσεις δεν έχουν διαγνωστεί στην παιδική ηλικία και καθίσταται επιτακτική η ανάγκη ανάπτυξης αξιόπιστων μεθόδων αναδρομικής διάγνωσης τους.

Το στάδιο εξέλιξης του ενήλικα διαφοροποιεί τον τρόπο εμφάνισης αυτών των συμπτωμάτων.

Τα συμπτώματα που επιμένουν στην ενήλικη ζωή δημιουργούν στις ψυχικές νόσους διαφοροποιήσεις ως προς τη βαρύτητα, την πορεία, την πρόγνωση και την απάντηση στη θεραπεία.

Η ΜΟΝΑΔΑ ΝΕΥΡΟΑΝΑΠΤΥΞΙΑΚΩΝ ΔΙΑΤΑΡΑΧΩΝ (ΝΑΔ)

Στο Αιγινήτειο η συστηματική ενασχόληση με τις Νευροαναπτυξιακές Διαταραχές Ενηλίκων (ΝΑΔ) ξεκίνησε με τη μελέτη της Διαταραχής Ελλειμματικής Προσοχής Υπερκινητικότητας (ΔΕΠΥ).

Αναπτύχθηκαν μέθοδοι αξιόπιστης αναδρομικής εκτίμησης των πυρηνικών συμπτωμάτων της Διαταραχής σε ενήλικες.

Σταδιακά το ενδιαφέρον επεκτάθηκε στην αξιολόγηση και αντιμετώπιση ενηλίκων ατόμων με Διαταραχή Αυτιστικού Φάσματος (ΔΑΦ) υψηλής λειτουργικότητας.

Συμμετέχουμε στον Κλάδο Νευροαναπτυξιακών Διαταραχών δια Βίου τόσο στο πλαίσιο της Ευρωπαϊκής Ψυχιατρικής Εταιρείας όσο και της Ελληνικής Ψυχιατρικής Εταιρείας

ΑΥΤΙΣΜΟΣ DSM-5

Ποιοτική έκπτωση στην **κοινωνική συναλλαγή**

Ποιοτική έκπτωση στην **επικοινωνία**

Περιορισμένα, **επαναληπτικά και στερεότυπα**
πρότυπα συμπεριφοράς, ενδιαφερόντων και
δραστηριοτήτων

ΠΡΟΑΓΩΓΗ ΨΥΧΙΚΗΣ ΥΓΕΙΑΣ

ΣΕ ΕΥΠΑΘΕΙΣ ΠΛΗΘΥΣΜΟΥΣ

ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΔΗΜΟΚΡΑΤΙΑ
ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΑ ΑΤΤΙΚΗΣ

Α΄ ΨΥΧΙΑΤΡΙΚΗ ΚΛΙΝΙΚΗ
ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟΥ ΑΘΗΝΩΝ
ΑΙΓΙΝΗΤΕΙΟ ΝΟΣΟΚΟΜΕΙΟ

ΣΥΝΥΠΑΡΧΟΥΣΕΣ ΜΕ ΤΗ ΔΑΦ ΚΑΤΑΣΤΑΣΕΙΣ

1. ΑΝΑΠΤΥΞΙΑΚΕΣ

Lai MC et al. 2020

Lancet Neurology

- Νοητική υστέρηση (45%)
- Διαταραχές του λόγου
- ΔΕΠΥ (22-84%)
- Διαταραχή τικ (14-38%)

ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΔΗΜΟΚΡΑΤΙΑ
ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΑ ΑΤΤΙΚΗΣ

Α΄ ΨΥΧΙΑΤΡΙΚΗ ΚΛΙΝΙΚΗ
ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟΥ ΑΘΗΝΩΝ
ΑΙΓΙΝΗΤΕΙΟ ΝΟΣΟΚΟΜΕΙΟ

ΣΥΝΥΠΑΡΧΟΥΣΕΣ ΜΕ ΤΗ ΔΑΦ ΚΑΤΑΣΤΑΣΕΙΣ

2. ΙΑΤΡΙΚΕΣ

Lai MC et al. 2020

Lancet Neurology

- Επιληψία (8-30%)
- Γαστρεντερικά προβλήματα (9-70%)
- Δυσλειτουργίες του ανοσολογικού (<38%)
- Γενετικά σύνδρομα (-5%)
- Διαταραχές του ύπνου (5%)

ΣΥΝΥΠΑΡΧΟΥΣΕΣ ΜΕ ΤΗ ΔΑΦ ΚΑΤΑΣΤΑΣΕΙΣ

3. ΨΥΧΙΑΤΡΙΚΕΣ

Lai MC et al. 2020

Lancet Neurology

- Αγχώδεις διαταραχές (42-56%)
- Κατάθλιψη (12-70%)
- Ιδεοψυχαναγκαστική διαταραχή (7-24%)
- Ψύχωση (12-17%)
- Χρήση ουσιών (<16%)
- Εναντιωματική διαταραχή (16-28%)
- Διαταραχές διατροφής (4-5%)

ΣΥΝΥΠΑΡΧΟΥΣΕΣ ΜΕ ΤΗ ΔΑΦ ΚΑΤΑΣΤΑΣΕΙΣ

4. ΔΙΑΤΑΡΑΧΕΣ ΤΗΣ ΠΡΟΣΩΠΙΚΟΤΗΤΑΣ

Lai MC et al. 2020

Lancet Neurology

- Παρανοειδής (0-19%)
- Σχιζοειδική (21-26%)
- Σχιζότυπη (2-13%)
- Οριακή (0-9%)
- Ιδεοψυχαναγκαστική (19-32%)
- Αποφευκτική (13-20%)

ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΔΗΜΟΚΡΑΤΙΑ
ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΑ ΑΤΤΙΚΗΣ

Α΄ ΨΥΧΙΑΤΡΙΚΗ ΚΛΙΝΙΚΗ
ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟΥ ΑΘΗΝΩΝ
ΑΙΓΙΝΗΤΕΙΟ ΝΟΣΟΚΟΜΕΙΟ

ΣΥΝΥΠΑΡΧΟΥΣΕΣ ΜΕ ΤΗ ΔΑΦ ΚΑΤΑΣΤΑΣΕΙΣ

5. ΔΙΑΤΑΡΑΧΕΣ ΤΗΣ ΣΥΜΠΕΡΙΦΟΡΑΣ

Lai MC et al. 2020

Lancet Neurology

- Επιθετική συμπεριφορά (<68%)
- Αυτό-τραυματικές συμπεριφορές (<50%)
- Πίκα (-36%)
- Αυτόκαταστροφικός ιδεασμός ή απόπειρες (11-14%)

ΔΕΠΥ

Τα βασικά της συμπτώματα - υπερκινητικότητα, παρορμητικότητα και απροσεξία - έχουν αναγνωριστεί μαζί σαν μία διαταραχή, πολύ νωρίτερα (Crichton 1798, Hoffmann 1844,, Still αρχές 20ού αιώνα).

Αρχικά έλλειμμα του ηθικού ελέγχου και στη συνέχεια αποτέλεσμα εγκεφαλικής βλάβης.

Αναγνωρίστηκε ως ξεχωριστή ιατρική κατάσταση από την Αμερικανική Ψυχιατρική Εταιρεία (APA) τα τέλη της δεκαετίας του 1960.

ΧΑΡΑΚΤΗΡΙΣΤΙΚΑ ΔΕΠΥ

ΑΠΡΟΣΕΞΙΑ	ΠΑΡΟΡΜΗΤΙΚΟΤΗΤΑ	ΥΠΕΡΚΙΝΗΤΙΚΟΤΗΤΑ
Παιδιά		
<ul style="list-style-type: none">✓ Δεν ολοκληρώνει τις εργασίες✓ Διασπάται εύκολα✓ Δεν μπορεί να συγκεντρωθεί	<ul style="list-style-type: none">✓ Χαμηλός αυτοέλεγχος✓ Δυσκολεύεται να παραμείνει στη σειρά του✓ Αδιακρισία, κυρίως λεκτική	<ul style="list-style-type: none">✓ Υπερβολική κινητικότητα✓ Φαίνεται σαν «να έχει μοτεράκι»✓ Μιλά υπερβολικά

ΧΑΡΑΚΤΗΡΙΣΤΙΚΑ ΔΕΠΥ

ΑΠΡΟΣΕΞΙΑ	ΠΑΡΟΡΜΗΤΙΚΟΤΗΤΑ	ΥΠΕΡΚΙΝΗΤΙΚΟΤΗΤΑ
Έφηβοι		
<ul style="list-style-type: none">✓ Δεν μπορεί να ανταπεξέλθει στις ακαδημαϊκές υποχρεώσεις✓ Διασπάται εύκολα✓ Δυσκολίες στην επικοινωνία✓ Διαταραχή της διάθεσης	<ul style="list-style-type: none">✓ Χαμηλός αυτοέλεγχος✓ Συχνά εμπλέκεται σε σεξουαλικές δραστηριότητες υψηλού κινδύνου	<ul style="list-style-type: none">✓ Υποκειμενικό αίσθημα κινητικής ανησυχίας✓ Κατάχρηση ουσιών

ΧΑΡΑΚΤΗΡΙΣΤΙΚΑ ΔΕΠΥ

ΑΠΡΟΣΕΞΙΑ	ΠΑΡΟΡΜΗΤΙΚΟΤΗΤΑ	ΥΠΕΡΚΙΝΗΤΙΚΟΤΗΤΑ
Ενήλικες		
<ul style="list-style-type: none">✓ Δυσκολεύεται να διατηρήσει την προσοχή του✓ Διασπάται εύκολα✓ Δεν ακούει τους άλλους	<ul style="list-style-type: none">✓ Χαμηλός έλεγχος των παρορμήσεων✓ Προβλήματα με την οδήγηση✓ Δεν μπορεί να ελέγξει και να αναστείλει τις συναισθηματικές του αντιδράσεις	<ul style="list-style-type: none">✓ Κάνει πολλές νευρικές κινήσεις✓ Μιλά υπερβολικά✓ Υποκειμενικό αίσθημα κινητικής ανησυχίας✓ Κατάχρηση ουσιών

ΕΠΙΔΗΜΙΟΛΟΓΙΚΑ ΔΕΔΟΜΕΝΑ ΓΙΑ ΕΝΗΛΙΚΕΣ

✓ Μελέτες παρακολούθησης παιδιών τα οποία είχαν διαγνωστεί με ΔΕΠΥ δείχνουν ότι 60% των περιστατικών διαγιγνώσκονται το ίδιο στην ενήλικη ζωή.

✓ Σε γενικό πληθυσμό των ΗΠΑ βρέθηκε επιπολασμός 4.4% ενώ μελέτη σε δέκα χώρες ανακοίνωσε επιπολασμό 1.2%-7%. Η διαφορά ως προς το φύλο στα παιδιά, υπέρ των αγοριών, σχεδόν εξαφανίζεται στην ενήλικη ζωή.

✓ Ατομικό ιστορικό συννόησης με ψυχιατρική διαταραχή αναφέρεται στο 80% των ασθενών.

✓ Σε ειδικούς πληθυσμούς ασθενών όπως στα εξωτερικά ψυχιατρικά ιατρεία αναφέρεται επιπολασμός 8%-22%.

✓ Στη χώρα μας στα εξωτερικά ιατρεία του Αιγινήτειου Νοσοκομείου, διαγνώστηκε ΔΕΠΥ στο 14.3% των ασθενών με Αγχώδη και Καταθλιπτική Διαταραχή.

ΔΙΑ ΒΙΟΥ ΔΙΑΓΝΩΣΗ ΨΥΧΙΑΤΡΙΚΩΝ ΔΙΑΤΑΡΑΧΩΝ ΣΕ 326 ΑΞΙΟΛΟΓΗΘΕΝΤΕΣ ΓΙΑ ΠΙΘΑΝΗ ΝΑΔ

Pehlivanidis et al BMC Psychiatry 2020

	ΔΕΠΥ N=151 N(%)	ΔΑΦ N=58 N(%)	ΔΕΠΥ/ΔΑΦ N=29 N(%)	ΧΝΔ N=68 N(%)	p
Κατάθλιψη	56 (37,3)	17 (29,3)	7 (24,1)	28 (31,3)	0,462
Διπολική Διαταραχή	14 (9,3)	2 (3,5)	4 (13,8)	17 (19,3)	0,025
Διαταραχή Πανικού	7 (4,6)	4 (6,9)	1 (3,5)	9 (10,2)	0,374
Κοινωνική Φοβία	5 (3,3)	1 (1,7)	3 (10,3)	2 (12,3)	0,195
Γενικευμένη Αγχώδης Διαταραχή	25 (16,7)	8 (13,8)	3 (10,3)	11 (12,5)	0,746
Ιδιοψυχαναγκαστική Διαταραχή	15 (10)	5 (8,6)	7 (24,1)	9 (10,2)	0,130
Ψύχωση	7 (4,7)	4 (6,9)	3 (10,3)	5 (5,7)	0,580
Εξάρτηση από Αλκοόλ	10 (6,7)	0 (0)	1 (3,5)	2 (2,3)	0,121
Διαταραχή Χρήσης Ουσιών	40 (26,6)	2 (3,5)	6 (20,7)	10 (11,4)	<0,001
Αντικοινωνική Διαταραχή	11 (7,3)	2 (2,5)	4 (13,8)	7 (7,9)	0,364

Ψυχοκοινωνικές παρεμβάσεις για την αντιμετώπιση της ΔΑΦ σε ενήλικες

ΠΡΟΑΓΩΓΗ ΨΥΧΙΚΗΣ ΥΓΕΙΑΣ

ΣΕ ΕΥΠΑΘΗ

ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΔΗΜΟΚΡΑΤΙΑ
ΥΠΟΥΡΓΕΙΟ ΥΓΕΙΑΣ
ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΑ ΑΤΤΙΚΗΣ

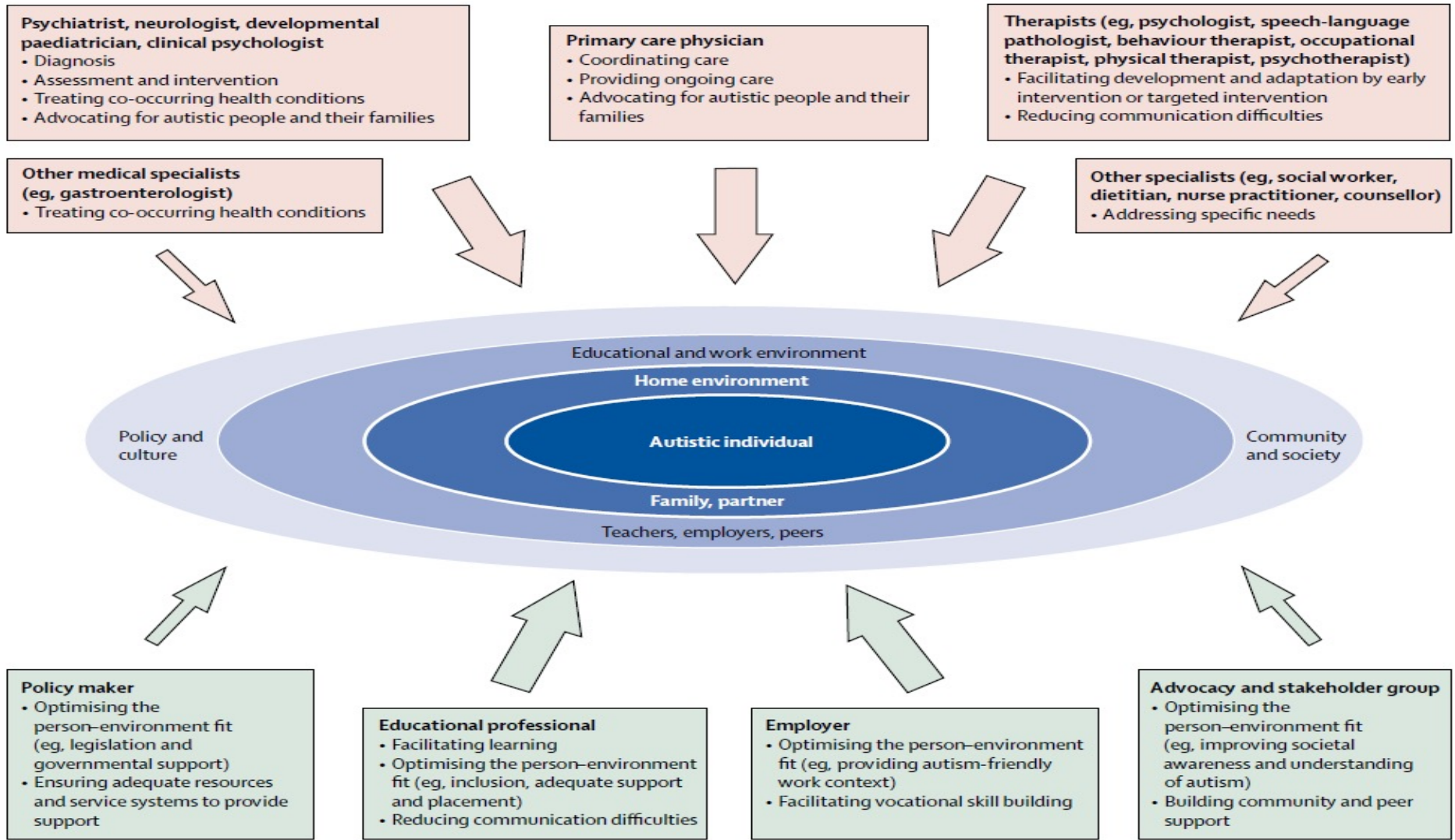

Α΄ ΨΥΧΙΑΤΡΙΚΗ ΚΛΙΝΙΚΗ
ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟΥ ΑΘΗΝΩΝ
ΑΙΓΙΝΗΤΕΙΟ ΝΟΣΟΚΟΜΕΙΟ

Ψυχοκοινωνικές παρεμβάσεις

- Ψυχοκοινωνικές ονομάζονται οι μη φαρμακολογικές παρεμβάσεις που στοχεύουν στην τροποποίηση της συμπεριφοράς ή/και του περιβάλλοντος του ατόμου ώστε να μειωθούν ή να εξαλειφθούν οι επιπτώσεις της υπάρχουσας ψυχικής διαταραχής.
- Απαιτούν συγκεκριμένες δεξιότητες, άρτια εκπαίδευση καθώς και επαρκή εποπτεία για να χορηγηθούν με ασφάλεια
- Πρέπει να εφαρμόζονται πάντα μετά από αξιολόγηση για τα πιθανά οφέλη ενώ χρειάζεται να αποτελούνται από συγκεκριμένο θεραπευτικό πλάνο και μετρήσιμα αποτελέσματα.

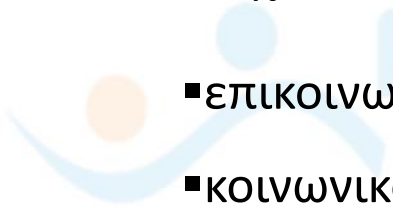
- **Υπάρχουν περιορισμένα δεδομένα για αποτελεσματικές θεραπευτικές παρεμβάσεις στον αυτισμό ενηλίκων.**
- **Μετά την ανακοίνωση της διάγνωσης είναι αναγκαίο να υπάρχει ένας εξατομικευμένος σχεδιασμός για τους θεραπευτικούς στόχους.**
- **Αποδοχή και αναγκαίες προσαρμογές όπου είναι ανέφικτο να εφαρμοστεί οποιαδήποτε θεραπευτική παρέμβαση.**
- **Η πολυπαραγοντική αιτιολογία και οι ετερογενείς συμπεριφορικές εκδηλώσεις της ΔΑΦ καθιστούν εξαιρετικά δύσκολη την εφαρμογή και αξιολόγηση των ψυχοκοινωνικών παρεμβάσεων.**

Ψυχοκοινωνικές παρεμβάσεις στην ΔΑΦ

Στοχεύουν στους εξής βασικούς τομείς:

- επικοινωνία
- κοινωνικότητα
- ευελιξία της σκέψης
- συμπεριφορά

ΠΡΟΑΓΩΓΗ ΨΥΧΙΚΗΣ ΥΓΕΙΑΣ

ΣΕ ΕΥΠΑΘΕΙΣ ΠΛΗΘΥΣΜΟΥΣ

ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΔΗΜΟΚΡΑΤΙΑ
ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΑ ΑΤΤΙΚΗΣ

Α΄ ΨΥΧΙΑΤΡΙΚΗ ΚΛΙΝΙΚΗ
ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟΥ ΑΘΗΝΩΝ
ΑΙΓΙΝΗΤΕΙΟ ΝΟΣΟΚΟΜΕΙΟ

Ψυχοκοινωνικές παρεμβάσεις στην ΔΑΦ

- Εξατομίκευση συμπεριφορών → μοναδικό για κάθε άτομο πλάνο παρεμβάσεων που να προσαρμόζεται στο προφίλ των δεξιοτήτων και ελλειμμάτων του.
- Οφέλη παρεμβάσεων : ατομική εξέλιξη, εκπαίδευση ,αξιοποίηση και ανάπτυξη του προσωπικού δυναμικού, βελτίωση ποιότητας ζωής

Ψυχοκοινωνικές παρεμβάσεις στην ΔΑΦ

- Συμπεριφορικές θεραπείες
- Θεραπείες που στοχεύουν στην κοινωνικότητα και επικοινωνία
- Άλλες θεραπείες

ΕΡΕΥΝΑ ΚΑΙ ΠΡΟΒΛΗΤΕΣ
ΤΕΧΝΟΛΟΓΙΕΣ ΠΛΗΘΥΣΜΟΥΣ

Συμπεριφορικές παρεμβάσεις

- Εφαρμοσμένη Ανάλυση Συμπεριφοράς (ABA -Applied Behavior Analysis)
- DIR/Floortime (Developmental, Individual-differences, & Relationship-based model)
- Αναπτυξιακό Πρόγραμμα Αλληλεπίδρασης (RDI -Relationship Development Intervention)
- Διεπιστημονικό μοντέλο για την ενίσχυση δεξιοτήτων SCERTS (Social Communication Emotional Regulation Transactional Support)
- Σύστημα Θεραπείας και εκπαίδευσης για το άτομο και την οικογένεια Son-Rise

ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΔΗΜΟΚΡΑΤΙΑ
ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΑ ΑΤΤΙΚΗΣ

Α΄ ΨΥΧΙΑΤΡΙΚΗ ΚΛΙΝΙΚΗ
ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟΥ ΑΘΗΝΩΝ
ΑΙΓΙΝΗΤΕΙΟ ΝΟΣΟΚΟΜΕΙΟ

Παρεμβάσεις με στόχο την επικοινωνία

- Λογοθεραπεία
- Παρεμβάσεις με στόχο την εκπαίδευση σε κοινωνικές δεξιότητες
- Κοινωνικές ιστορίες
- Νοηματική γλώσσα
- PECS Picture Exchange Communication System (PECS)
(επικοινωνιακό σύστημα εναλλαγής εικόνων)
- Εκπαίδευση λεκτικής συμπεριφοράς βασισμένη στις αρχές της ABA (Verbal Behavior)
- Χρήση ηλεκτρονικών μέσων/ facilitated communication

Άλλες παρεμβάσεις

- Πρόγραμμα δομημένης εκπαίδευσης TEACCH (Treatment and Education of Autistic and Communication Handicapped Children)
- Παρέμβαση στην οικογένεια
- Παρεμβάσεις στην κοινότητα
- Γνωσιακή συμπεριφορική ψυχοθεραπεία/θεραπεία σχημάτων
- Αισθητηριακή ολοκλήρωση
- Εργοθεραπεία
- Δεξιότητες αυτόνομης διαβίωσης και υποστηριζόμενη εργασία
- Νευροανάδραση

ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΔΗΜΟΚΡΑΤΙΑ
ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΑ ΑΤΤΙΚΗΣ

Α' ΨΥΧΙΑΤΡΙΚΗ ΚΛΙΝΙΚΗ
ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟΥ ΑΘΗΝΩΝ
ΑΙΓΙΝΗΤΕΙΟ ΝΟΣΟΚΟΜΕΙΟ

ΑΒΑ σα ενήλικες

- Διαδικασία συστηματικής εφαρμογής παρεμβάσεων που βασίζονται στη θεωρία της μάθησης για την ενίσχυση των κοινωνικών δεξιοτήτων . Διδάσκονται κοινωνικές, κινητικές και λεκτικές συμπεριφορές που αλλιώς δεν θα μαθαίνονταν αυθόρμητα
- Λίγα ερευνητικά δεδομένα για ενήλικες: 5 αναφορές περιπτώσεων με αποτέλεσμα θετικό χωρίς διάρκεια

DIR (Developmental, Individual-Differences, Relationship) σε ενήλικες

- Εστιάζει σε έξι λειτουργικές συναισθηματικές δεξιότητες: αυτοδιαχείριση και ενδιαφέρον για το περιβάλλον, στοχοκατευθυνόμενη επικοινωνία, δημιουργία σχέσεων, επίλυση προβλημάτων, λογική σκέψη και αναγνώριση συναισθημάτων
- Αυθόρμητη, αναπτυξιακά κατάλληλη αλληλεπίδραση βοηθά στην περαιτέρω εξέλιξη των επικοινωνιακών δεξιοτήτων μέσω μιας σχέσης υποστήριξης
- Πολύ περιορισμένη χρήση σε ενήλικες με σοβαρές διαταραχές συμπεριφοράς

Παρεμβάσεις κοινωνικών δεξιοτήτων

- Στοχεύουν είτε στις κοινωνικές δεξιότητες κυρίως συναισθηματική κατανόηση είτε στην κοινωνική κατανόηση δηλαδή την νοητική διαδικασία αναγνώρισης, κατανόησης και ανταπόκρισης στα κοινωνικά ερεθίσματα
- Είναι οι συχνότερα χρησιμοποιούμενες και καλύτερα μελετημένες παρεμβάσεις για ενήλικες
- Προγράμματα εκπαίδευσης σε υπολογιστή με έμφαση στη θεωρία του νου

Παρεμβάσεις κοινωνικών δεξιοτήτων

- Μοντέλα συμπεριφορών και παιχνίδια ρόλων
- Εξάσκηση σε νέες συμπεριφορές
- Coaching σε μικρές ομάδες
- Κοινωνικές ιστορίες
- Χρήση προγραμμάτων σε υπολογιστή (Mind Reading)
- Παρέμβαση με συνδυαστική μοντελοποίηση με βίντεο Video modeling
- Αυτοπαρατήρηση και αυτοδιαχείριση

ΠΡΟΑΓΩΓΗ ΨΥΧΙΚΗΣ ΥΓΕΙΑΣ
ΣΕ ΕΠΑΓΓΕΛΜΑΤΙΚΟΥΣ

ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΔΗΜΟΚΡΑΤΙΑ
ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΑ ΑΤΤΙΚΗΣ

Α' ΨΥΧΙΑΤΡΙΚΗ ΚΛΙΝΙΚΗ
ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟΥ ΑΘΗΝΩΝ
ΑΙΓΙΝΗΤΕΙΟ ΝΟΣΟΚΟΜΕΙΟ

Πρόγραμμα εκπαίδευσης σε κοινωνικές δεξιότητες (PEERS for Young adults)

- Ενήλικες 18-23 ετών
- 14 εβδομάδες διάρκεια
- Θεματική: έναρξη-διατήρηση-κλείσιμο συζήτησης, επιλογή φίλων, σχέσεις, διαχείριση απόρριψης και διαφωνιών, κατάλληλη χρήση χιούμορ
- Βελτίωση κοινωνικών δεξιοτήτων και λιγότερη μοναχικότητα

ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΔΗΜΟΚΡΑΤΙΑ
ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΑ ΑΤΤΙΚΗΣ

Α΄ ΨΥΧΙΑΤΡΙΚΗ ΚΛΙΝΙΚΗ
ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟΥ ΑΘΗΝΩΝ
ΑΙΓΙΝΗΤΕΙΟ ΝΟΣΟΚΟΜΕΙΟ

Πρόγραμμα δομημένης εκπαίδευσης TEACCH(Treatment and Education of Autistic and Communication Handicapped Children)

- Πρόγραμμα εναλλακτικής εκπαίδευσης, που ενσωματώνει παρεμβάσεις σε περιβάλλον, ημερήσιο πρόγραμμα, αντικείμενο εργασίας, και επικοινωνία
- Καλή αποτελεσματικότητα και σε ενήλικες
- Γονείς ως συν-θεραπευτές

ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΔΗΜΟΚΡΑΤΙΑ
ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΑ ΑΤΤΙΚΗΣ

ΠΑΡΑΤΡΟΦΙΚΗ ΚΛΙΝΙΚΗ
ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟΥ ΑΘΗΝΩΝ
ΑΙΓΙΝΗΤΕΙΟ ΝΟΣΟΚΟΜΕΙΟ

Παρέμβαση στην οικογένεια

- Γνωσιακή συμπεριφορική ψυχοθεραπεία
- Δημιουργική γραφή
- Θεραπεία ενσυνειδητότητας
- Θετική ψυχολογία
- Τεχνικές χαλάρωσης
- Βιοανάδραση
- Θεραπεία αποδοχής και δέσμευσης
- Συστημική θεραπεία οικογένειας

ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΔΗΜΟΚΡΑΤΙΑ
ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΑ ΑΤΤΙΚΗΣ

Α΄ ΨΥΧΙΑΤΡΙΚΗ ΚΛΙΝΙΚΗ
ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟΥ ΑΘΗΝΩΝ
ΑΙΓΙΝΗΤΕΙΟ ΝΟΣΟΚΟΜΕΙΟ

Συστημική Θεραπεία οικογένειας

- οι οικογένειες είναι οι «ειδικοί» για τις δυσκολίες τους
- τα προβλήματα έχουν σχεσιακή βάση και κάθε μέλος της οικογένειας έχει ένα μοναδικό μοτίβο δυνατοτήτων και δυσκολιών
- Αποδόμηση μιας συγκεκριμένης δυσκολίας στην συγκεκριμένη οικογένεια στη δεδομένη φάση ζωής που βοηθά στο να αναδυθούν νέες αντιλήψεις και τρόποι διαχείρισης

Συστημική Θεραπεία οικογένειας

- Bradford, 2010: ψυχοεκπαιδευτική προσέγγιση με έμφαση στις δεξιότητες επικοινωνίας, το συναίσθημα και τις επαναλαμβανόμενες συμπεριφορές μέσω προσαρμοστικών συμπεριφορών
- Solomon and Chung (2012): συναισθηματική υποστήριξη της οικογένειας παράλληλα με παρεμβάσεις στο μέλος με ΔΑΦ οπότε ο συστημικός θεραπευτής είναι μέλος μιας διεπιστημονικής ομάδας
- Neely et al. (2012): ο θεραπευτής διαχειρίζεται το «πένθος της διάγνωσης» δίνοντας πολλές θεραπευτικές επιλογές

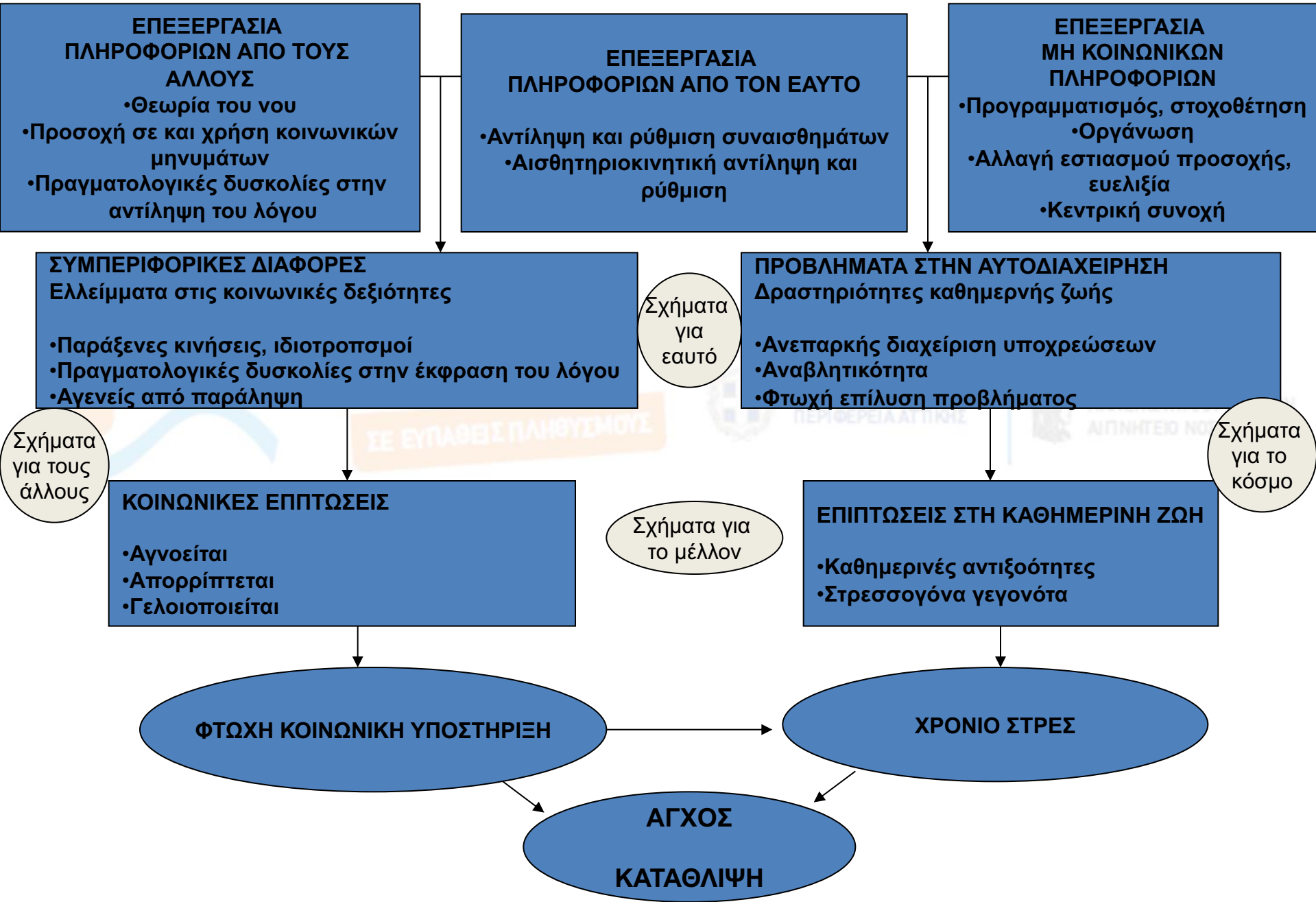
Συστημική Θεραπεία οικογένειας

- Simon (2004): μοντέλο θεραπείας με έξι συνεδρίες.
- 1^η: καθορισμός πλαισίου και αιτήματος
- 2^η: συζήτηση για μοτίβα επικοινωνίας και επιθυμητές αλλαγές
- 3^η: καταγραφή των ειδικών ενδιαφερόντων του μέλους με αυτισμό και τρόποι διαχείρισης
- 4^η 5^η: συνδέσεις μεταξύ ειδικών ενδιαφερόντων και σχέσεων στην οικογένεια
- 6^η: παρακολούθηση βιντεοσκοπημένου υλικού και συζήτηση με την οικογένεια

Γνωσιακή συμπεριφορική ψυχοθεραπεία

- Χρήση κυρίως για την συννοσηρότητα (κατάθλιψη, κοινωνικό άγχος, διαχείριση θυμού)
- Αναγκαίες οι προσαρμογές για τα άτομα με αυτισμό: μεγαλύτερη χρήση γραπτού και οπτικού υλικού και αποφυγή μεταφορών και αφηρημένων εννοιών
- Εστιασμός στην ικανότητα λήψης αποφάσεων και στην κινητοποίηση
- Προσαρμοσμένα μοντέλα για την αποφυγή θυματοποίησης σε νεαρούς ενήλικες με αυτισμό

ΠΥΡΗΝΙΚΑ ΓΝΩΣΙΑΚΑ ΕΛΛΕΙΜΜΑΤΑ ΚΑΙ ΑΝΑΠΤΥΞΗ ΨΥΧΙΑΤΡΙΚΩΝ ΔΙΑΤΑΡΑΧΩΝ ΣΤΗ ΔΑΦ (Gaus, 2007, προσαρμογή Κ. Παπανικολάου)

ΠΑΡΕΜΒΑΣΕΙΣ ΓΙΑ ΤΗ ΔΕΠΥ ΕΝΗΛΙΚΩΝ

Πολυεπίπεδη θεραπευτική προσέγγιση

Αρχικά, είναι σκόπιμο να αντιμετωπίζεται η συννόσηση και στη συνέχεια να χορηγούνται οι εξειδικευμένες δια τη ΔΕΠΥ παρεμβάσεις.

ΠΡΟΑΓΩΓΗ ΨΥΧΙΚΗΣ ΥΓΕΙΑΣ

ΣΕ ΕΥΠΑΘΕΙΣ ΠΛΗΘΥΣΜΟΥΣ

ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΔΗΜΟΚΡΑΤΙΑ
ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΑ ΑΤΤΙΚΗΣ

Α΄ ΨΥΧΙΑΤΡΙΚΗ ΚΛΙΝΙΚΗ
ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟΥ ΑΘΗΝΩΝ
ΑΙΓΙΝΗΤΕΙΟ ΝΟΣΟΚΟΜΕΙΟ

Ψυχοεκπαίδευση: το πρώτο βήμα της
θεραπείας των ενηλίκων με ΔΕΠΥ (71-72)

ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΔΗΜΟΚΡΑΤΙΑ

ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ ΑΘΗΝΩΝ

Α΄ ΨΥΧΙΑΤΡΙΚΗ ΚΛΙΝΙΚΗ
ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟΥ ΑΘΗΝΩΝ
ΓΕΡΜΑΝΟΠΟΥΛΟΣ ΝΟΣΟΚΟΜΕΙΟ

Updated European Consensus Statement on diagnosis and treatment of adult ADHD (European Psychiatry 2019)

71. Hirvikoski T, Waaler E, Lindstrom T, Bolte S, Jokinen J. Cognitive behavior therapy-based psychoeducational groups for adults with ADHD and their significant others (PEGASUS): an open clinical feasibility trial. *Atten Defic Hyperact Disord*. 2015;7(1):89-99.
72. Hirvikoski T, Lindström T, Carlsson J, Waaler E, Jokinen J, Bölte S. Psychoeducational Groups for Adults with ADHD and Their Significant Others (PEGASUS): A Pragmatic Multicenter and Randomized Controlled Trial. *Eur Psychiatry*. 2017;9(44):141-52.

ΠΡΟΑΓΩΓΗ ΨΥΧΙΚΗΣ ΥΓΕΙΑΣ

ΣΕ ΕΥΠΑΘΕΙΣ ΠΛΗΘΥΣΜΟΥΣ

ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΔΗΜΟΚΡΑΤΙΑ
ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΑ ΑΤΤΙΚΗΣ

Α΄ ΨΥΧΙΑΤΡΙΚΗ ΚΛΙΝΙΚΗ
ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟΥ ΑΘΗΝΩΝ
ΑΙΓΙΝΗΤΕΙΟ ΝΟΣΟΚΟΜΕΙΟ

Οι Διεγέρτες του ΚΝΣ είναι θεραπεία εκλογής για τους ενήλικες(73-82)

Προτιμούνται τα σκευάσματα βραδείας αποδέσμευσης (πρόσδεση στη θεραπεία, προστασία για πιθανή κατάχρηση, αποφεύγονται φαινόμενα απόσυρσης, ασφαλέστερη οδήγηση)

Θέματα αδειοδότησης

Βιβλιογραφία

73. Kooij SJ, Bejerot S, Blackwell A, Caci H, Casas-Brugue M, Carpentier PJ, et al. European consensus statement on diagnosis and treatment of adult ADHD: The European Network Adult ADHD. *BMC Psychiatry*. 2010;10:67.
74. Koesters M, Becker T, Kilian R, Fegert JM, Weinmann S. Limits of meta-analysis: methylphenidate in the treatment of adult attention-deficit hyperactivity disorder. *J Psychopharmacol*. 2009;23(7):733-44.
75. Faraone SV, Glatt SJ. A comparison of the efficacy of medications for adult attention deficit/hyperactivity disorder using meta-analysis of effect sizes. *The Journal of clinical psychiatry*. 2010;71(6):754-63.
76. Castells X, Ramos-Quiroga JA, Rigau D, Bosch R, Nogueira M, Vidal X, et al. Efficacy of methylphenidate for adults with attention-deficit hyperactivity disorder: a meta-regression analysis. *CNS drugs*. 2011;25(2):157-69.
77. Castells X, Ramos-Quiroga JA, Bosch R, Nogueira M, Casas M. Amphetamines for Attention Deficit Hyperactivity Disorder (ADHD) in adults. *The Cochrane database of systematic reviews*. 2011(6):CD007813.
78. Philipsen A, Jans T, Graf E, Matthies S, Borel P, Colla M, et al. Effects of Group Psychotherapy, Individual Counseling, Methylphenidate, and Placebo in the Treatment of Adult Attention-Deficit/Hyperactivity Disorder: A Randomized Clinical Trial. *JAMA Psychiatry*. 2015;72(12):1199-210. doi: 10.001/jamapsychiatry.2015.146.
79. Chang Z, Lichtenstein P, D'Onofrio BM, Sjolander A, Larsson H. Serious transport accidents in adults with attention-deficit/hyperactivity disorder and the effect of medication: a population-based study. *JAMA Psychiatry*. 2014;71(3):319-25.
80. Lichtenstein P, Larsson H. Medication for attention deficit-hyperactivity disorder and criminality. *The New England journal of medicine*. 2013;368(8):776.
81. Chen Q, Sjolander A, Runeson B, D'Onofrio BM, Lichtenstein P, Larsson H. Drug treatment for attention-deficit/hyperactivity disorder and suicidal behaviour: register based study. *BMJ*. 2014;348:g3769.
82. Chang Z, D'Onofrio BM, Quinn PD, Lichtenstein P, Larsson H. Medication for Attention Deficit/Hyperactivity Disorder and Risk for Depression: A Nationwide Longitudinal Cohort Study. *Biological psychiatry*. 2016;80(12):916-22.

Μεγάλες μελέτες κοορτής έδειξαν ότι η
θεραπεία της ΔΕΠΥ μείωσε στα άτομα αυτά
τα αυτοκινητιστικά ατυχήματα, τη
θνησιμότητα, την εγκληματικότητα, την
κατάθλιψη, την αυτοκτονικότητα και την
χρήση ουσιών

Ψυχοκοινωνικές παρεμβάσεις για την αντιμετώπιση της ΔΕΠΥ σε ενήλικες

ΠΡΟΑΓΩΓΗ ΨΥΧΙΚΗΣ ΥΓΕΙΑΣ

ΣΕ ΕΥΠΑΡΕΧΤΕΣ

ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΔΗΜΟΚΡΑΤΙΑ
ΥΠΟΥΡΓΕΙΟ ΥΓΕΙΑΣ ΚΑΙ ΚΟΙΝΩΝΙΚΗΣ ΣΥΝΟΧΗΣ

Α΄ ΨΥΧΙΑΤΡΙΚΗ ΚΛΙΝΙΚΗ
ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟΥ ΑΘΗΝΩΝ
ΑΙΓΙΝΗΤΕΙΟ ΝΟΣΟΚΟΜΕΙΟ

Βιβλιογραφική ανασκόπηση

Β. Προκόπη και Α. Πεχλιβανίδης

Η γνωσιακή παρέμβαση είτε μόνη της είτε σε συνδυασμό με τον όρο συμπεριφοριστική είτε με όρους αμιγώς συμπεριφοριστικούς ή υποστηρικτικούς αλλά και το νεότερο κύμα (μεταγνωσιακή, ενσυνειδητότητας, διαλεκτική) είναι σταθερά μέσα στα δημοσιευμένα μοντέλα εμπειρικής κατοχύρωσης.

Αναζητήσαμε σε βάσεις δεδομένων ψυχοκοινωνικές παρεμβάσεις οι οποίες διαθέτουν μετρήσιμα αποτελέσματα (προ- μετά της παρέμβασης) σε ενήλικα άτομα με ΔΕΠΥ

Βιβλιογραφική ανασκόπηση

- Λέξεις κλειδιά στα PubMed, PsycINFO, PsycINDEX και Google Scholar:

attention deficit hyperactivity disorder (ADHD)

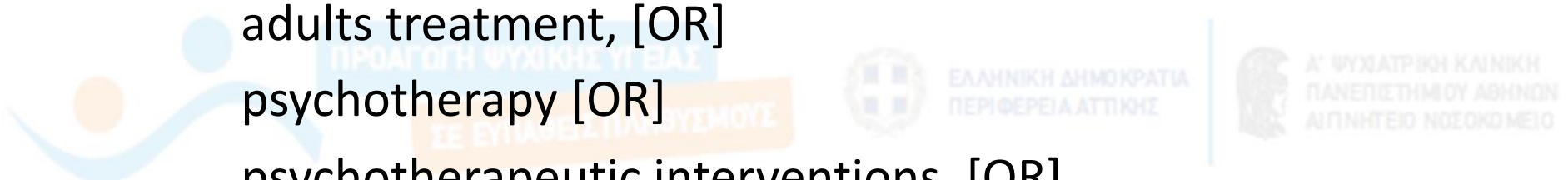
adults treatment, [OR]

psychotherapy [OR]

psychotherapeutic interventions, [OR]

psychosocial interventions.

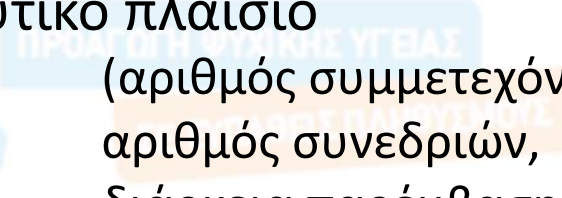
- Συμπεριλήφθηκαν οι αγγλόφωνες δημοσιεύσεις με μετρήσιμα αποτελέσματα προ και μετά την παρέμβαση

Βιβλιογραφική ανασκόπηση

Συνοψίστηκαν:

- ✓ επίπεδο παρέμβασης (ατομικό, ομαδικό),
- ✓ θεραπευτικό πλαίσιο
(αριθμός συμμετεχόντων,
αριθμός συνεδριών,
διάρκεια παρέμβασης),
- ✓ τύπος παρέμβασης
(γνωσιακή- συμπεριφορική,
διαλεκτική- συμπεριφορική,
καθοδήγηση, ψυχοεκπαίδευση,
ενσυνειδητότητα).

ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΔΗΜΟΚΡΑΤΙΑ
ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΑ ΑΤΤΙΚΗΣ

Α΄ ΨΥΧΙΑΤΡΙΚΗ ΚΛΙΝΙΚΗ
ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟΥ ΑΘΗΝΩΝ
ΑΙΓΙΝΗΤΕΙΟ ΝΟΣΟΚΟΜΕΙΟ

Βιβλιογραφική ανασκόπηση

Καταγράφηκε:

- ✓ σχέδιο της έρευνας
(τυχαιοποιημένη με ομάδα ελέγχου, σύγκριση προ και μετά την παρέμβαση),
- ✓ αποτελεσματικότητα της κάθε παρέμβασης (μείωση των πυρηνικών συμπτωμάτων τη ΔΕΠΥ, του άγχους, κατάθλιψης), προ και μετά την εφαρμογή της.

Βιβλιογραφική ανασκόπηση

- Προέκυψαν δέκα οκτώ μελέτες, δέκα εκ των οποίων στο σχεδιασμό τους χρησιμοποίησαν ομάδα ελέγχου.
- Οι έξι από αυτές ήταν ατομικές παρεμβάσεις και δώδεκα ήταν ομαδικές παρεμβάσεις με αριθμό 4-10 συμμετεχόντων ατόμων ανά ομάδα.

Δομή & Θεματολογία των Ατομικών Θεραπειών για τη ΔΕΠΥ ενηλίκων

ΓΣΘ προσαρμοσμένη στη ΓΘ του McDermott για τη ΔΕΠΥ ενηλίκων		ΓΣΘ		Θεραπεία επικεντρωμένη στην επίλυση προβλήματος	
	<i>Wilens et al. (1999)</i>	<i>Rostain and Ramsay (2006)</i>	<i>Safren et al. (2005, 2010)</i>	<i>Virta et al. (2010)</i>	<i>Weiss et al. (2006)</i>
Πλαίσιο	Τουλάχιστον 1 μήνα	16 50λεπτες, εβδομαδιαίες συνεδρίες για τουλάχιστον 6 μήνες,	12 50λεπτες, εβδομαδιαίες συνεδρίες για 15 εβδομάδες το περισσότερο	10 60λεπτες, εβδομαδιαίες συνεδρίες,	9 συνεδρίες
Εργασίες/ ασκήσεις	?	?	+	+	?
Εγχειρίδιο για θεραπευτές	-	Διατύπωση θεωρητικού πλαισίου (δημοσίευση 2008)	+	+	+
Έντυπο υλικό για τους θεραπευόμενους	?	?	+	+	?

Δομή & Θεματολογία των Ατομικών Θεραπειών για τη ΔΕΠΥ ενηλίκων

ΓΣΘ προσαρμοσμένη στη ΓΘ του McDermott για τη ΔΕΠΥ ενηλίκων		ΓΣΘ		Θεραπεία επικεντρωμένη στην επίλυση προβλήματος	
	<i>Wilens et al. (1999)</i>	<i>Rostain and Ramsay (2006)</i>	<i>Safren et al. (2005, 2010)</i>	<i>Virta et al. (2010)</i>	<i>Weiss et al. (2006)</i>
Θεματολογία συνεδριών	Προσαρμογή της γνωσιακής θεραπείας κατά McDermott: τροποποίηση γνωσιών & ανάπτυξη νέων δεξιοτήτων διαχείρισης	Ψυχοεκπαίδευση, διαμόρφωση θεωρητικού πλαισίου βάσει αναγκών θεραπευόμενου, ανασκόπηση δεξιοτήτων διαχείρισης, γνωσιακή & συμπεριφορική τροποποίηση δυσλειτουργικών σχημάτων/ χρήση προσωπικών προτερημάτων & υποστηρικτικού πλαισίου	1-4: Ψυχοεκπαίδευση, οργάνωση & σχεδιασμός, 5-7: διαχείριση της διάσπασης, γνωσιακή αναδόμηση, προαιρετικά: διαχείριση θυμού, αναβλητικότητας, δεξιότητες επικοινωνίας	1.Στόχοι & συμπτώματα, 2. Προσοχή, 3. Κινητοποίηση, 4. Οργάνωση & σχεδιασμός, 5. Διαχείριση άγχους & χαλάρωση, 6. Αυτοεκτίμηση 7. Κατ' επιλογή θεραπευόμενου θέμα, 8. Σημασία συνέχειας προσπάθειας, τερματισμός	Κύρια προβλήματα ασθενών με ΔΕΠΥ ενηλίκων: οικονομικά, σχέσεις, εργασία, γονεϊκός ρόλος

Δομή & Θεματολογία των Ομαδικών Θεραπειών για τη ΔΕΠΥ ενηλίκων

	Ψυχοεκπαίδευση	Πρόγραμμα αποκατάστασης	Διαλεκτική-συμπεριφορική θεραπεία	ΓΣΘ
	<i>Wiggins et al. (1999)</i>	<i>Stevenson et al. (2002)</i>	<i>Hesslinger et al. (2002)</i> , <i>Philipsen et al. (2007)</i> , <i>Hirvikoski et al. (2011)</i>	<i>Bramham et al. (2008)</i>
Πλαίσιο	4 εβδομαδιαίες συνεδρίες	8 εβδομαδιαίες συνεδρίες 2ωρες	13-14 εβδομαδιαίες συνεδρίες 2 χ 50 λεπτά έκαστη	3 ολόημερα σεμινάρια, 1/ μήνα, 6 συνεδρίες
Εργασίες/ ασκήσεις	+	+	+	+
Εγχειρίδιο για θεραπευτές	-	+	+	+
Έντυπο υλικό για τους θεραπευόμενους	+	+	+	+

Δομή & Θεματολογία των Ομαδικών Θεραπειών για τη ΔΕΠΥ ενηλίκων

	Ψυχοεκπαίδευση	Πρόγραμμα αποκατάστασης	Διαλεκτική-συμπεριφορική θεραπεία	ΓΣΘ
	<i>Wiggins et al. (1999)</i>	<i>Stevenson et al. (2002)</i>	<i>Hesslinger et al. (2002)</i> , <i>Philipsen et al. (2007)</i> , <i>Hirvikoski et al. (2011)</i>	<i>Bramham et al. (2008)</i>
Θεματολογία συνεδριών	<ol style="list-style-type: none"> 1. Εισαγωγή & βασικά χαρακτηριστικά της ΔΕΠΥ 2. Καθορισμός στόχων & διαχείριση χρόνου, 3. Ολοκλήρωση έργου, 4. Οργάνωση του περιβάλλοντα χώρου & προτεραιότητες 	Κινητοποίηση, συγκέντρωση, ακρόαση, παρορμητικότητα, οργάνωση, διαχείριση θυμού, αυτοεκτίμηση	<ol style="list-style-type: none"> 1. Εισαγωγή, συμφωνία, 2-3. Νευροβιολογία/ ενσυνειδητότητα, 4. Έλεγχος του χάους, 5-6. Δυσλειτουργική συμπεριφορά/ ανάλυση συμπεριφοράς, 7. Ρύθμιση συναισθήματος, 8. Κατάθλιψη/ φ.α., 9. Έλεγχος της παρόρμησης, 10. Διαχείριση άγχους, 11. Εξάρτηση/ 	<ol style="list-style-type: none"> 1. Ψυχοεκπαίδευση, 2. Θυμός & ενόχληση, 3. Συναισθήματα & ΔΕΠΥ, 4. Δεξιότητες για το σχετίζεσθαι, 5. Διαχείριση χρόνου & επίλυση προβλήματος, 6. Μέλλον με ΔΕΠΥ

Δομή & Θεματολογία των Ομαδικών Θεραπειών για τη ΔΕΠΥ ενηλίκων

	Ομαδική αποκατάσταση βασισμένη στη γνωσιακή- συμπεριφορική θεραπεία	Εκπαίδευση στην ενσυνειδητότητα	Μεταγνωσιακή θεραπεία	Λογική & αποκατάσταση (Reasoning &Rehabilitation)
	<i>Virta et al. (2008)</i>	<i>Zylowska et al. (2008)</i>	<i>Solanto et al. (2008, 2010)</i>	<i>Emilsson et al. (2011); Young et al. (2012)</i>
Πλαίσιο	10-11 εβδομαδιαίες συνεδρίες, 1,5- 2 ώρες έκαστη, ενδιάμεσο διάλλειμα	8 εβδομαδιαίες συνεδρίες, 2,2 ώρες έκαστη	12 εβδομαδιαίες συνεδρίες, 2 ώρες έκαστη, ενδιάμεσο διάλλειμα	15, 2 φορές/ εβδομάδα συνεδρίες, 50 λεπτά έκαστη, ενδιάμεσο διάλλειμα
Εργασίες/ ασκήσεις	+	+ ημερήσια εξάσκηση στην ενσυνειδητότητα	+	+
Εγχειρίδιο για θεραπευτές	+	+	+	+
Έντυπο υλικό για τους θεραπευόμενους	+	?	+	+

Δομή & Θεματολογία των Ομαδικών Θεραπειών για τη ΔΕΠΥ ενηλίκων

	Ομαδική αποκατάσταση βασισμένη στη γνωσιακή-συμπεριφορική θεραπεία	Εκπαίδευση στην ενσυνειδητότητα	Μεταγνωσιακή θεραπεία	Λογική & αποκατάσταση (Reasoning & Rehabilitation)
	<i>Virta et al. (2008)</i>	<i>Zylowska et al. (2008)</i>	<i>Solanto et al. (2008, 2010)</i>	<i>Emilsson et al. (2011); Young et al. (2012)</i>
Θεματολογία συνεδριών	<ol style="list-style-type: none"> 1. Εισαγωγή, 2. Νευροβιολογία, φ.α, κινητοποίηση, 3. Κινητοποίηση & έναρξη δραστηριοτήτων, 4. Οργάνωση, 5. Προσοχή, 6. Ρύθμιση συναισθήματος, 7. Μνήμη, 8. Επικοινωνία, 9. Παρορμητικότητα & συννοσηρότητα, 10. Αυτοεκτίμηση, 11. Συμπεράσματα 	<ol style="list-style-type: none"> 1-8. Ψυχοεκπαίδευση για ΔΕΠΥ, ενσυνειδητότητα, διαλογισμός 	<ol style="list-style-type: none"> 1. Παροχή πληροφοριών & ψυχοεκπαίδευση, 2-6. Διαχείριση χρόνου & δραστηριότητας, 7-9. Εφαρμογή & διατήρηση των συστημάτων οργάνωσης, 10-11. Σχεδιασμός, Σύνοψη & ενίσχυση για τη συνέχεια της προόδου 	<ol style="list-style-type: none"> 1. Νευρογνωσιακή, 2. Επίλυση προβλήματος, 3. Συναισθηματική αυτορρύθμιση, 4. Κοινωνικές δεξιότητες, 5. Κριτική σκέψη

Συζήτηση

Οι ΓΣ παρεμβάσεις για τη ΔΕΠΥ στους ενήλικες:

- Μπορεί να είναι ατομικές ή ομαδικές.
- Μπορεί να συνδυαστούν με φαρμακευτική αγωγή
- Έχουν συγκεκριμένη δομή που προβλέπει:

Εισαγωγή ψυχοεκπαιδευτικού χαρακτήρα για το τι είναι η ΔΕΠΥ ενηλίκων.

Συνεδρίες με συγκεκριμένες θεματικές ειδικές για τη ΔΕΠΥ:

οργάνωση και σχεδιασμός,
διαχείριση της διάσπασης και της αναβλητικότητας,
διαχείριση του θυμού, του άγχους και της κατάθλιψης,
δεξιότητες επικοινωνίας, δυσλειτουργικές πεποιθήσεις.

- Προβλέπεται συγκεκριμένο εγχειρίδιο για τους θεραπευτές και τους θεραπευόμενους.
- Απαραίτητη η άσκηση στο σπίτι (HW)
- Η επανάληψη είναι αναγκαία ώστε να εδραιωθούν οι νέες δεξιότητες.

- Το σύνολο των παρεμβάσεων εμφάνισαν θετικά αποτελέσματα στην αντιμετώπιση των πυρηνικών συμπτωμάτων της ΔΕΠΥ, καθώς και ως προς την αγχώδη και καταθλιπτική συμπτωματολογία.
- Οι περισσότερες μελέτες έγιναν με ασθενείς υπό φαρμακευτική αγωγή
- Οι ομαδικές παρεμβάσεις Γνωσιακού - τύπου μπορεί να θεωρηθούν ως πρώτη επιλογή, αφού συνδυάζουν αυξημένη αποτελεσματικότητα και είναι οικονομικά συμφέρουσες.
- Ωστόσο, είναι αναγκαία η διεξαγωγή περαιτέρω ερευνών για τη γενίκευση των αποτελεσμάτων και τη βελτίωση της ποιότητας των υπάρχουσών παρεμβάσεων με τη διασφάλιση καλύτερων θεραπευτικών αποτελεσμάτων.

ΨΥΧΟΚΟΙΝΩΝΙΚΕΣ ΘΕΡΑΠΕΥΤΙΚΕΣ ΠΑΡΕΜΒΑΣΕΙΣ
ΓΝΩΣΙΑΚΗ ΣΥΜΠΕΡΙΦΟΡΙΚΗ ΘΕΡΑΠΕΙΑ

Mastering Your Adult ADHD
A Cognitive-Behavioral Treatment Program

Therapist Guide
Client Workbook

Steven A. Safren
Carol A. Perlman
Susan Sprich
Michael W. Otto

ΠΡΟΑΓΩΓΗ ΨΥΧΙΚΗΣ ΥΓΕΙΑΣ

ΣΕ ΕΥΠΑΘΕΙΣ ΠΑΙΔΟΥΣ

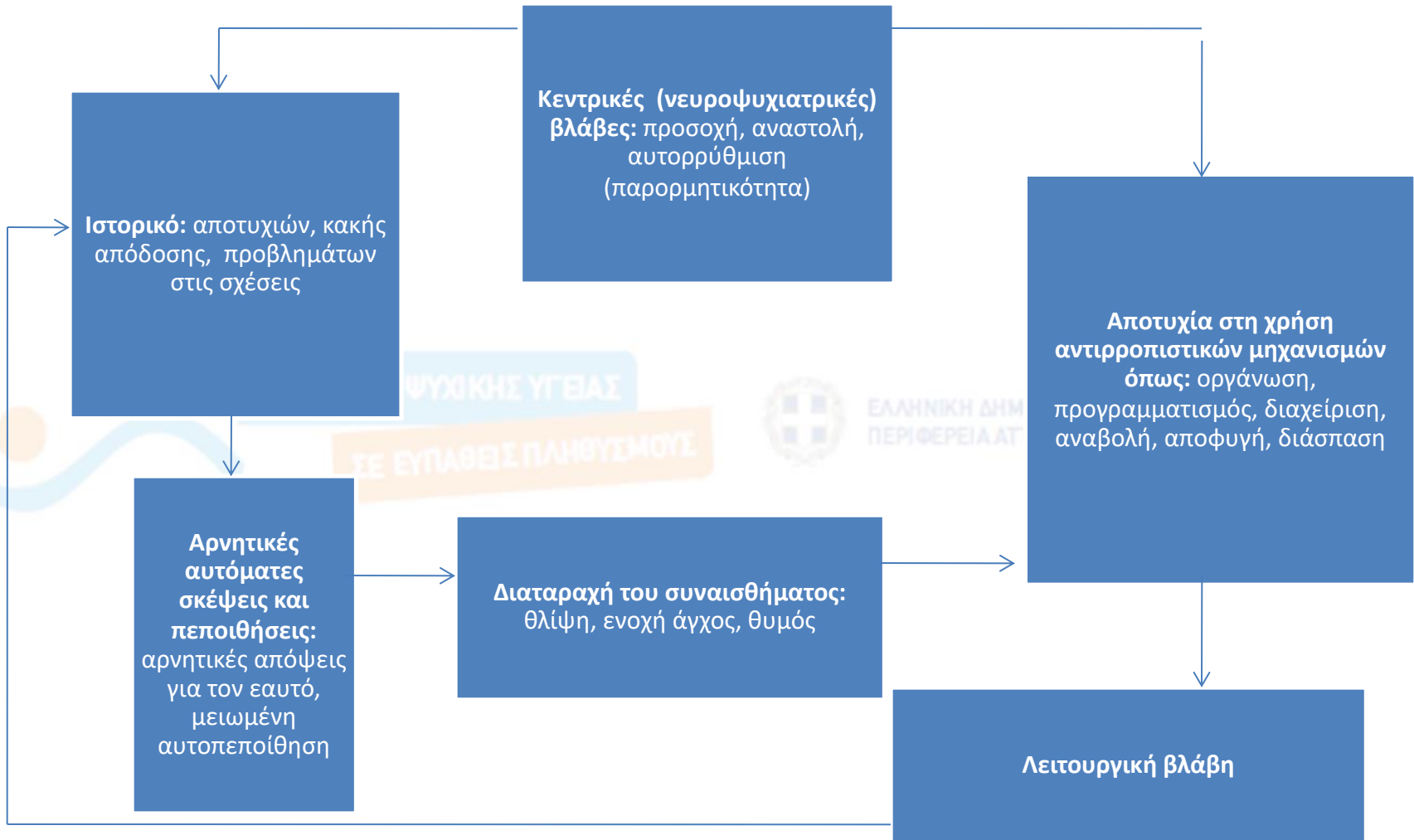
ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΔΗΜΟΚΡΑΤΙΑ
ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΑ ΑΤΤΙΚΗΣ

Α΄ ΨΥΧΙΑΤΡΙΚΗ ΚΛΙΝΙΚΗ
ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟΥ ΑΘΗΝΩΝ
ΑΙΓΙΝΗΤΕΙΟ ΝΟΣΟΚΟΜΕΙΟ

Oxford University Press
2005

Γνωσιακό-Συμπεριφορικό Μοντέλο για τη ΔΕΠΥ στους ενήλικες

Πρώτος κύκλος

Ψυχοεκπαίδευση, Οργάνωση, Σχεδιασμός

1 ^η Συνεδρία	Ψυχοεκπαίδευση και εισαγωγή στις δεξιότητες οργάνωσης και σχεδιασμού
2 ^η Συνεδρία	Συμμετοχή και ενός μέλους της οικογένειας
3 ^η Συνεδρία	Οργάνωση πολλαπλών καθηκόντων
4 ^η Συνεδρία	Επίλυση προβλήματος και διαχείριση δυσβάστακτων καθηκόντων
5 ^η Συνεδρία	Οργάνωση γραπτής εργασίας

ΠΡΟΑΓΩΓΗ ΨΥΧΙΚΗΣ ΥΓΕΙΑΣ

ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΔΗΜΟΚΡΑΤΙΑ
ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΑ ΑΤΤΙΚΗΣ

ΨΥΧΙΑΤΡΙΚΗ ΚΛΙΝΙΚΗ
ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟΥ ΑΘΗΝΩΝ
ΠΝΗΤΕΙΟ ΝΟΣΟΚΟΜΕΙΟ

Δεύτερος κύκλος Μείωση της διάσπασης

6ή Συνεδρία	Μέτρηση του εύρους της προσοχής και της καθυστέρησης από τη διάσπαση
7η Συνεδρία	Τροποποίηση του περιβάλλοντος

ΠΡΟΑΓΩΓΗ ΨΥΧΙΚΗΣ ΥΓΕΙΑΣ

ΣΕ ΕΥΠΑΘΕΙΣ ΠΛΗΘΥΣΜΟΥΣ

ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΔΗΜΟΚΡΑΤΙΑ
ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΑ ΑΤΤΙΚΗΣ

Α΄ ΨΥΧΙΑΤΡΙΚΗ ΚΛΙΝΙΚΗ
ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟΥ ΑΘΗΝΩΝ
ΑΙΓΙΝΗΤΕΙΟ ΝΟΣΟΚΟΜΕΙΟ

Τρίτος κύκλος Προσαρμοστικός τρόπος σκέψης

8 ^η Συνεδρία	Εισαγωγή του γνωσιακού μοντέλου για τη ΔΕΠΥ
9 ^η Συνεδρία	Προσαρμοστικός τρόπος σκέψης
10 ^η Συνεδρία	Πρόβα και ανασκόπηση των δεξιοτήτων για τον προσαρμοστικό τρόπο σκέψης

ΣΕ ΕΥΠΑΘΕΙΣ ΠΡΟΣΩΠΑ

ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΔΗΜΟΚΡΑΤΙΑ
ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΑ ΑΤΤΙΚΗΣ

ΨΥΧΙΑΤΡΙΚΗ ΚΛΙΝΙΚΗ
ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟΥ ΑΘΗΝΩΝ
ΚΑΤΗΓΗΤΕΙΟ ΝΟΣΟΚΟΜΕΙΟ

Τέταρτος κύκλος

Πρόσθετες δεξιότητες

11 ^η Συνεδρία	Εφαρμογή δεξιοτήτων για την αναβλητικότητα
12 ^η Συνεδρία	Πρόληψη υποτροπών

ΠΡΟΑΓΩΓΗ ΨΥΧΙΚΗΣ ΥΓΕΙΑΣ

ΣΕ ΕΥΠΑΘΕΙΣ ΠΛΗΘΥΣΜΟΥΣ

ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΔΗΜΟΚΡΑΤΙΑ
ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΑ ΑΤΤΙΚΗΣ

Α΄ ΨΥΧΙΑΤΡΙΚΗ ΚΛΙΝΙΚΗ
ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟΥ ΑΘΗΝΩΝ
ΑΙΓΙΝΗΤΕΙΟ ΝΟΣΟΚΟΜΕΙΟ